

REVISTA CULTULUI MOZAIC din R.P.R.

ANUL IX, Nr. 108 — SEPTEMBRIE 1964

Elul — Tisri 5725

אֵלּוּל — תִּשְׁרִי ה'תשפ"ה

Prețul unui exemplar lei 0.75

APARE LUNAR

București, str. D. Racoviță nr. 8

Raionul 23 August

Telefon 13.25.38

SIMHAT-TORA

(Gravură din sec. XVII)

Gînduri de Simhat-Tora

DANSUL CU CARTEA

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

טורמא סִינְתָא... Turmă sfîntă, turmă sfîntă... Cu glas de tunet, bătrînul Reb Leibale, tapîterul, îndemna hora să pornească cu mai multă însuflețire, chema toată lumea aflătoare în sinagogă să se înfrîntă și mai strîns, în dansul cu Tora în mînă. Moșneagul girbovit devenea animatorul sărbătorii. Ochii îi străluceau de o nespuse bucurie, întreaga-i ființă se dăruia acestei dănuiri fără de sfîrșit...

An de an, ori de cîte ori Simhat Tora pășește pragul caselor noastre de rugăciune, imaginea aceasta din timpul copilăriei mele îmi revine în minie și în suflet și devine parcă, un simbol al sărbătorii.

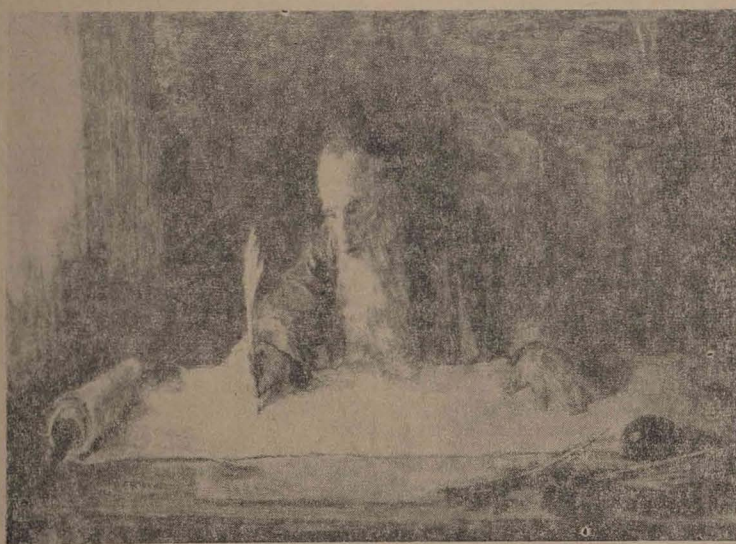
Cine știa ceva, cine ar fi putut să povestească ceva despre viața lui Reb Leibale, în celelalte zile ale anului? O existență anonimă, modestă, un om ce se strecura prin viață cu dorința de a nu fi observat. Muncea din greu, spre a-și agonisi pîinea, iar atunci cînd intra în sinagogă în fiecare dimineață și în fiecare seară, se ferea să turbure pe alții și își rostea ruga în șoaptă. Cine ar fi putut să afirme că i-a auzit măcar glasul?

În schimb, cînd în ajunul ultimei zile de sărbătoare din luna Tisri, ușile lăzii sfînte se deschideau larg iar sîlurile se împărțeau enoriașilor care alcătuiau cortegiul ce avea să facă ocolul sinagogii, atunci Reb Leibale devenea un cu totul alt om. O transfigurare totală se petrecea într-însul. Bătrînelul mărunț crescuse parcă cu un cot, cîntul său însuflețea bătrîni și copii, verva sa răsplinea ris și bună dispoziție, veselie sa devenea molipsitoare. Reb Leibale își trăia marea clipă. Părea că pentru dînsa a suferit, s-a chinuit un an întreg. Toate privirile erau atrase de acest uriaș care domina de pe piscurile unei mărețe perfecțiuni sufletești. El devenise înfrîchirarea mării noastre mișnii, înfățișa suprema noastră bucurie, explica neasemuita noastră dramă. Era „Omul cu cartea în brațe”.

„Așa sîntem cu toții, iiii ai Torei. Așa s-a concretizat întreaga noastră ființă. Oameni cu cartea în brațe. Cu ea dănuim, de mii de ani încoace, cel mai fermecător dintre dansuri. O cuprîndem în brațe pe mireasa cea scumpă, Cartea, o nîmguim și o sărutăm, căci ea, numai ea este aleasa inimii noastre. Pentru dînsa am suferit doar atît de cumplit. Spre a-i asculta povața, ne-am supus doar la atîtea privațiuni: spre a-i împlinea idealul, am străbătut doar atîtea căi presărate cu spini. Ni-i mai scumpă decît toate nestematele, pentru că ea ne-a apărut de primejdie, ea ne-a îndreptat șira spinării, ori de cîte ori hula și orara cîntau să ne copleșească. Alături de dînsa am suferit. Trupurile ne-au fost străpunse laolaltă de ascuțite săbii, limbi de foc ne-au cuprîns împreună. Soarta noastră a fost și a ei. Nicîcînd nu ne-am părăsit unul pe celălalt. Noi am rămas mereu de veghe ca nu cumva cartea

să piară pradă dușmanilor ei iar ea ne-a ocrotit, ne-a dăruit puteri morale spre a nu ne prăbuși, în cele mai grele încercări. Cu înfrigurare, cu ultimele puteri ce ne rămîneau, cînd talazurile urii cîntau să ne acopere, ne înțeștam de ea, căci numai ea putea să ne călînzească spre limanul suferințelor.

Continuare în pagina 2

Scrîind slova sfîntă

pictură de Josef Israel

MESA JUL

DE ROȘ HAȘANA 5725 AL EMINENȚEI SALE D-LUI DR. ISRAEL BRODIE, ȘEF RABINUL COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN MAREA BRITANIE, ADRESAT COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN R.P.R.

Mă bucur de prilejul ce-l am a vă transmite prin organul oficial al Comunităților Evreiești din Republica Populară Romînă cele mai bune urări pentru anul care vine. Fie voia Celui de sus ca anul 5725 să ne aducă vești bune despre pacea lumii întregi, iar în comunitățile noastre de pretutindeni să se audă vocea frăției, a dragostei și a unității. vocea de cînsire a Torei și valorilor tradiționale judeice precum și realizării lor în viața individului și a colectivității.

Speranța mea e puternică în întărirea din ce în ce mai mare a legăturilor spirituale și materiale dintre comunitățile evreiești din toate țările, în anul care va veni. Avem cu toții o misiune comună puternică și veche din generație în generație, aceea de a fi devotați și credincioși Torei și a lor ei porunci, să nu pierdem încrederea în forța credinței noastre, iar prin întoarcerea noastră către Părintele Cereș să apropiem mintuirea noastră.

VIZITA DELEGAȚIEI EVREILOR UNGURI

După cum am relatat în numărul trecut al revistei noastre, la invitația Eminenței Sale d-lui Șef Rabin al cultului mozaic și Președinte al Federației Comunităților Evreiești din R.P.R. dr. Moses Rosen, a sosit în țară în ziua de 3 august 1964, o delegație a Biroului Central al evreilor maghiari compusă din d-nii: Endre Sos președintele acestui birou și președintele Comunității Evreilor din Budapesta și Schick Jenő Prim Rabinul ritului ortodox al evreilor maghiari.

După vizitele făcute la Oradea și Cluj, oaspeții au sosit la 5 august 1964, în capitală. Pe aeroportul Băneasa ei au fost întâmpinați de: Eminența Sa dl. Șef Rabin, avocat Emil

Sechter secretarul general și avocat Martin Băluș președinte de secție din Federația Comunităților Evreiești din R.P.R., Rabin I. M. Zalman, clerici și conducători de instituții evreiești din București.

A fost de față dl. I. Onțanu, director în Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri.

Însoțiți de Eminența Sa dl. Dr. M. Rosen și de dl. secretar general Emil Sechter, oaspeții au vizitat în zilele de 6 și 7 august, litoralul Mării Negre. În cadrul unei mese festive care a avut loc la casa de odihnă rituală a Federației de la Eforie-Nord, au

(Continuarea în pag. 4)a

SIMHAT-TORA

(Gravură din sec. XVII)

SĂRBĂTOAREA BUCURIEI NOASTRE

mult, reaper la suprafață, spre propria noastră iumire. Cîți ani au trecut de atunci — douăzeci? treizeci? patruzeci — sau chiar mai mult? Dar scurgerea timpului nu a reușit să steargă din sufletul nostru nici chipul drag, nici vorba dulce a bunicului. Iată, după atîta amar de ani ne aducem aminte de fiecare vorbă a sa. „Corturile — suka — le ridicăm în amintirea lăcașurilor provizorii înjghebate de triburile evreiești în timpul celor 40 de ani de pelerinări în pustiu, după ieșirea din Egipt”. Suka era din scinduri și acoperită cu trestie sau crengi. Și cu cîntă ecloaie lucra bunicul la această suka! Cu multă grijă el veghea ca toate preceptele rituale să fie respectate. Acoperișul — ne înveța el — trebuie să fie suficient de dens pentru ca în cort să fie mai multă umbră decît lumină, dar, în același timp, trebuie să permită lumina lumii și a stelelor să pătrundă în interior. Pereții cortului erau împodobiți cu cozoare, cu tablouri, cu broderii și alte ornamente.

O altă imagine apare acum pe ecranul memoriei. E dimineața, o dimineață rece și cefoasă de toamnă — adineauri lăptăreasa i-a povestit mamei că pe cîmp a căzut bruma — și la poarta noastră bate un eoreu girbovit și gingaș la vorbă: ceasul sinagogii. Într-o mină duce un buchet ciudat, alcătuit dintr-o creangă de palmier, trei frunze de mîr și două crenguțe de salcie, iar în cealaltă mină — o cutie frumos lustruită în care pe un pal gros de vală se află un fruct citric deosebit. Rînd pe rînd lulav și etrog trec din mină în mină și fiecare dintre noi, mic sau mare, rostește binecuvîntarea prescrisă.

Imaginea următoare ne duce în încăperea veche și atît de bine cunoscută a sinagogii copilăriei noastre. E seara tirziu. Afară e întineric și o ploaie rece se cerne fără încetare, dar aci e lumină, cald și bine. Ca în nici o altă zi a anului, femeile au luat loc acum pe bănci alături de bărbați. Cu cîntece și dansuri, enoriașii ocolesc sinagogă purtînd fiecare o tora în brațe. Se bea vin, se mincă turtă dulce, flune și nuci, iar noi, copiii ne prîndem în horă, ținînd sus stegulețele colorate în vîrful cărora se află cite un măr roșu și o luminare aprinsă. Cîntecul și veselia nu conțeneșc pînă noaptea tirziu — căci azi e Simhat tora — sărbătoarea învîlăturii sfînte.

Așa era sărbătoarea de sukot pe vremea copilăriei noastre și așa este sărbătorită de ecreii credincioși și acum. Ea are o înțrîtă semnificație. Sukot este în primul rînd Hag Haasif — sărbătoarea secerîșului — mare sărbătoare a naturii, a sfîrșitului muncilor agricole, sărbătoarea belșugului și a îndestulării de care au parte cei care și-au petrecut anul muncind din greu. Ea are în al doilea rînd o semnificație istorică acînd minerea de a ne aduce aminte de anii pribegiei petrecuți de strămoșii noștri în pustiu, după ieșirea din Egipt. În al treilea rînd, ea este sărbătoarea Torei, căci acum se încheie studiul ultimei pericope și începe prima pericopă — ca un simbol al permanenței în viața sfînte.

Sukot este de fapt compusă din trei săbători distincte: sărbătoarea propriu zisă a corturilor, fine șapte zile (15—21 Tisre) după care urmează Șemini oțeret (22 Tisre) și Sărbătoarea legii — Simhat Tora (23 Tisre).

Situată la capătul verii și în ajunul epocii ploilor, în țara străbănece sărbătoarea corturilor a fost la început sărbătoarea marilor mase fărînestice cere, închinînd muncile la cîmp, veneau în lăcașul Domnului să-i mulțumească pentru recolta obținută și să-i solicite bunăvoința pentru recolta anului viitor.

Sukot — sărbătoarea bucuriei noastre — ultima din ciclul sărbătorilor de toamnă. În repede cu Roș Hașana — Ziua judecării și a amintirilor, culminînd cu Iom Kipur — Ziua ispășirii și a purificării, aceste săbători se încheie cu Sukot — sărbătoarea culesului, a bucuriei vieții și a învîlăturii.

E în această succesiune a zilelor noastre faste un înțeles mai adînc, un simbol al concepției noastre de viață. Existența noastră o clădim pe principii sacre ale adevărului, binelui și justiției, iar rațiunea ei este munca și învîlătura.

V. ISAC

Marc Chagall — un maestru al penelului

Anul acesta, omenirea sărbătorește a 75-a aniversare a zilei de naștere a lui Marc Chagall. Cite n-a realizat acest copil evreu din Vitebsk, renumit sediu de învățătură talmudică și centru al hasidismului din vechia Bielorusie!

Timpe de veacuri, evreii n-au sculptat și n-au pictat pentru simplul motiv că legea iudaică nu favoriza aceste arte. Ca pentru multe alte lucruri ce priveau pe evrei, în loc de a se cerceta cauzele, s-a inventat și pentru acest fenomen o explicație: ori de câte ori se puneau întrebarea de ce evreii nu excelează în arta vizuală, se pretinde că... ei erau incapabili de asemenea nobile preocupări. ... Că spiritul Heladei ariene ar fi străin evreilor materializării și așa mai departe. Asemenea păreri pot fi găsite chiar și în scrierile multor eminenți istorici neevrei. Acum vreo douăzeci de ani un pastor englez, Milman, a scris o Istorie a evreilor, în trei volume. Milman nu era antisemit; cu toate acestea chiar și el considera pe evrei ca incapabili de realizări artistice.

De îndată ce evreii începuseră să înlăture interdicția privind artele figurative, geniul lor se manifestă și în aceste sfere. Muzeele actuale din toată Europa sunt pline de lucrări ale unor renumiți pictori și sculptori de origine evrească din secolele XIX și XX. Oricărui cercetător al evreilor și al iudaismului nu-i va fi greu să arate că poporul evreu are un dezvoltat simț al frumosului. Cum altfel l-ar fi putut da pe David, pe leșahu, pe lehuha Halevi? În tot ce are legătură cu ritualul, geniul evreiesc s-a manifestat de-a lungul generațiilor. Oriunde trăiau evreii se putea găsi sfesnice minunate, chivoturi unice, obiecte de cult artistic executate.

Lui Marc Chagall, copilul sărac din Vitebsk, îi plăcea să picteze. Vitebsk-ul nu era lipsit de artiști evrei, de la care tânărul Chagall învăța. Mai târziu el pleacă la Paris, unde tendințele suprealiste pe atunci predominante aveau asupra lui o mare influență.

Faima lui crescuse, era unul din pictorii fruntași ai școlii suprealiste. Imaginația sa viațoasă, folosirea viguroasă a culorii și o remarcabilă stăpânire a tehnicii dădeau o calitate excepțională lucrărilor sale.

Amatori de artă îi prețuiesc operele, care sînt din ce în ce mai căutate. Chagall își caută inspirația în multe domenii — în viața din orașele și satele evreiești din Rusia, în martiriul evreiesc, în subiecte rabinice, evenimente europene și în propria sa trăire.

Artist modern, a trebuit, ca toți artiștii moderni, să lupte pentru a se impune. Evreismul său atât de adânc înrădăcinat și pe care îl exprima în toate lucrările sale i-au îngreunat și mai mult lupta, însă geniul său, îndemnat, perseverența și optimismul său — au biruit toate obstacolele.

Astăzi el este recunoscut în toată lumea, stimat și prețuit; i s-au acordat numeroase onoruri, mai ales în Franța și America.

Săptămânalul „Lettres Françaises” a publicat sub semnătura Helène Cingria un reportaj despre expoziția deschisă la muzeul Rath din Geneva în care au fost expuse lucrările lui Marc Chagall inspirate de teme biblice. Iată câteva extrase din articol:

„Un ansamblu impresionant de pictură, gușe, lăvuri, aqua-forte, sculpturi, ceramică, realizate în decurs de mai bine de o jumătate de veac. Aceasta, fără a mai socoti desenele și machetele de vitralii, în special cele pentru biserica din Assy și cele ale sinagogii Hadasa din Ierusalim, care apar ca o încoronare a carierei sale și care fac din Chagall pictorul cel mai religios al epocii noastre.

Totuși, oricît de ciudat ar părea aceasta, dacă Chagall încarcă pictura religioasă, o face mai mult prin felul său de a picta, prin blîndețea culorilor și a formelor, prin fervoarea tablourilor sale, prin forța evocatoare cu care își tratează subiectele decît prin imperativele vreunei religii anume. Desigur, originea și educația și-au pus amprenta pe această personalitate remarcabilă. Evreu născut pe pămînt slav, el a luat de la cele două rase caracteristicile artei sale: misticismul, o sensibilitate ascuțită, un simț poetic de o minunată prospețime, o fantezie continuă trează, un interes pasionat pentru viața celor umili în ceea ce are ea atrăgător și poetic: un gust al culorii pentru culorile, care îi permite să se exprime integral în nuanțe de o infinită delicatețe, o îndrăzneală în compoziție care îi deschide porțile lumilor celor mai

Chagall: ilustrații la Șalom Aleichem

ermetice. Impresionantă este facultatea lui Chagall de a-și transpune senzațiile într-un domeniu vădit, în care totul devine posibil, pentru că totul corespunde unei emoții reale. Ce importanță are pentru el că un asin zboară pe lângă un crucifix, că o liră se află la picioarele unui rumegător, că un orologiu înaripat arată ora în piața unui sat! Imaginea pe care obiectele sau personajele insolite o simbolizează e atât de adevărată încît pare firesc ca ele să fie prezentate așa cum au fost prezentate.

Din perioada primei sale șederi la Paris, sînt expuse la Geneva printre altele „Evreul în alb și negru”, „Evreul în verde”, „Evreul în roșu”. De fiecare dată cînd revăd aceste tablouri, remint aceiași șoc, aceiași emoție, într-atît îmi par culmea artei lui Chagall — scrie autoarea articolului.

Chagall a găsit în special în Vechiul Testament un izvor nesecat de inspirație. Fără

a vorbi de vitraliile din Ierusalim, în care cele 12 triburi ale lui Israel au servit ca pretext pentru demonstrație strălucitoare de culori, — cele mai pure și ușoare ce i-a fost dat vreodată unui pictor să traducă pe sticlă — mă gîndesc la cele cinci sute de aquaforte gravate pentru Biblie și din care se poate vedea o selecție la Geneva. Se mai găsește în expoziție tablouri ale lui Chagall care se pot fi trecute sub tăcere. Printre acestea, tabloul „Singurătate”. Pe fundalul unui cer de lîră, pe care zboară un înger, într-un cadru rural de acoperișuri ascuțite și albastre, pictorul situează un rabin gînditor, învelit în talit alb, cu Tora în mîini, în mijlocul cîmpiei a cărei intensitate dezolantă se gîhcește, lîngă o vacă albă care ascultă sunetele unei viori fermecătoare.

Sau gușa „David și Batșeba” care îl înfățișează pe rege întinzîndu-și trupul lung, îmbrăcat în purpură, pentru a strînge în brațe nuditatea sifiede, abia umbrîtă de roz, a unei femei încordată voluptuos într-un arc de cerc perfect în timp ce un personaj care ar putea fi emanația lui David însuși, mîngie o liră pe un fond albastru.

Dacă în toate epocile existenței sale Chagall se relevă ca unul dintre cei mai mari pictori ai secolului nostru, îmi plac înainte de toate pinzele sale în care emoții, tradusă prin culori de o frumusețe răscolitoare, se exprimă cu o autenticitate reală. Dragoste, gingășie, pietate, minie, regrete, milă, melancolie, speranță, vioiciune — Chagall poate spune totul și el spune totul reușind a fi totdeauna sincer — își încheie Helène Cingria articolul său.

A. B.

O MĂREȚĂ OGLINDIRE A SUCESELOR ECONOMIEI R.P.R.

Expoziția realizărilor economiei naționale a Republicii Populare Romîne, deschisă cu ocazia celei de a XX-a aniversări a eliberării, constituie o mare oglindire a uriașelor realizări ale economiei naționale în ultimele două decenii.

Întinsă pe o suprafață de peste 100.000 m.p., cu numeroase standuri care cuprind mii de expozate, expoziția stîrnește admirația vizitatorilor. Ea prezintă un tablou grăitor al realizărilor unui popor harnic și talentat care-și croiește o viață nouă în patria socialistă.

O IMPORTANTĂ MANIFESTARE ȘTIINȚIFICĂ

Între 31 august și 9 septembrie a.s. a avut loc la București cel de al VIII-lea Congres internațional al științei solului. Aceasta întrunire a constituit un eveniment deosebit de important fiind una dintre cele mai mari reuniuni științifice internaționale organizate pînă acum în țara noastră, alături de numărul participanților — 1200 specialiști din 65 țări — cit și prin volumul și valoarea lucrărilor care au fost prezentate. Acesta este primul congres de acest gen care are la țară noastră, ca țară gazdă se dărește nu numai multiplele sale variații de soluri, ci și în special faptul că ea se numără printre țările care acordă o mare importanță cercetărilor legate de știința solului, de sporirea producției agricole.

KIDUȘUL TATEI

de Elhanan Iudelman

Kidușul tatei era ca o scară la cer

Ca scara lui Iacov

Și fiecare sunet — o treaptă.

Dintr-o dată s-au îndreptat pereții boltiți

Ai sinagogii noastre vechi.

Tavanul s-a spintecat

Făcînd drum pentru scara sfîințeniei.

Și ure înpreună cu tata

Pînă la scannul ceresc.

Mă fac mic, mic de tot

Ca o fărîmă de sunet

Din cîntecul nesfîrșit.

Tată, de ce n-ai întins kidușul tău

Pînă la venirea lui Mesia?

În romînește de E. S.

TEMATICA EVREASCĂ LA EXPOZIȚIA DE LA NEW YORK

Milioane de oameni veniți din toate colțurile lumii la expoziția universală de la New-York au posibilitatea să se documenteze și asupra celor mai diferite aspecte ale vieții evreiești din toate timpurile. O serie de pavilioane prezintă vizitatorului tradițiile și obiceiurile religioase ale evreilor, imagini din trecutul istoric al poporului, contribuția adusă la dezvoltarea civilizației umane. Aceasta este tematica pavilionului 70, Pavilionul americano-israelian.

Dar acesta nu este singurul loc unde vizitatorul înfățișează subiecte din viața evreiască. Numeroase alte pavilioane — și în primul rînd cele de specialitate — cuprind deasemenea expozate cu temă evreiască. Iată, de pildă, pavilionul nr. 8 — al educației. Vizitatorul e atras de un panou uriaș, aflat la intrarea uneia din săli. Pe acest panou e zugrăvit imaginea unui evreu ortodox, cu talit și tefilin, iar dedesubt, următoarea inscripție: „Unuina comunităților ortodoxe evreiești din America reprezintă o forță puternică alcătuită din peste trei mii de comunități evreiești, sute de sinagogi, universități religioase și alte așezăminte ce deservesc cerințele spirituale a peste trei milioane de evrei din S.U.A. și Canada.”

La restaurantul acestui pavilion vizitatorul poate lua o masă rituală și se poate delesta cu tradiționalele preparate culinare ale bucătăriei evreiești: știucă umplută, colțunași, kigel etc.

Într-un alt colț al expoziției se află sala Societății evreiești de informații din America, cu sediul la Chicago. Pereții acestei săli au fost pictați de cunoscutul artist american Raymond Katz și reprezintă subiecte inspirate din biblie, scene din viața religioasă, obiceiuri de sărbători etc. Societatea pune la dispoziție vizitatorilor un bogal material documentar cu privire la religia și etica iudaică. Printre altele, atrage atenția broșura „Jestuijai Katjugi — un evreu japonez”, care reproduce confeșunea unui japonez convertit la mozaism.

O profundă impresie fac cele două tablouri expuse într-una din nenumăratele săli ale expoziției de către pictorul David Aronsolm, profesor la universitatea din Boston. Primul tablou este intitulat „Filozoful nr. 1” și reprezintă un evreu bătrîn cu expresie profund religioasă pe chip, înălțîndu-și privirea spre cer.

INFORMAȚII

Simbălă 12 septembrie 1964 (G Tisri 5725) în cadrul Serviciului divin de la sinagoga MALBIM din București, Eminența Sa Dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen va rosti tradiționala DERASA de SABAT-SUVA.

Enoriașii evrei pot obține obiecte de cult (talisman — saluri de rugăciune, sidurim — cărți de rugăciune etc.) adresîndu-se comunităților evreiești din localitățile în care de miciliază sau direct Federației Comunităților Evreiești (M.) București, str. D. Racoviță nr. 8 (raion 23 August).

DANSUL CU CARTEA

Urmare din pagina 1

Căci ea e viața noastră”. Ce farmec ar fi avut viața noastră, fără comora învățaturii, din ale cărei bogății nesfîrșite ne împărtășim mereu? Ce sens ar fi avut calvarul nostru dacă în fața ochilor nu ne-ar fi fluturat mereu drapelul neîntinat de nici o picătură de sînge, steagul pur al iubirii de oameni și de Dumnezeu, Tora?

Totul, totul au izbutit să ne ia, în decursul zbuciumatului nostru trecut, acei care de atîtea ori au crezut că ne-au nimicit. Un singur lucru n-au izbutit să ne smulgă căci l-am păzit mai mult decît lumina ochilor: Cartea. În zadar ne-au sfîșiat trupurile, crezînd că astfel ne încredințază pieirii. Ei nu știau că viața noastră se află în altă parte, acolo unde pumnul lor n-a putut nicicînd lovi, săbiile lor n-au reușit niciodată să distrugă: foliantele învățaturii.

Cum să n-o sărutăm, cum să n-o îmbrățișăm? De cîte ori n-a fost călcată în picioare, terfelită, scuipată și batjocorită? De cîte ori vîlvătaia urii n-a încercat să-i mistuie ființa? Și iată... iar e Simhat Tora, iar dănuim stringînd-o la piept. Totuși, trăim. Totuși trăiește...

לא סקעה שמשו של משה ער שורחה שמשו של יהושע.

„N-a apus soarele lui Moșe, pînă cînd n-a răsărit soarele discipolului său Ioșua”. Acesta a fost neconștient destinul cărții noastre. Ori de cîte ori învățătura ei părea că și-a pierdut discipolii într-o parte a lumii, ori de cîte ori umbre de crepuscul se lăsau în jurul ei pe unele meleaguri, razele ei răsăreau iar pe altele. Apusul învățaturii în Iudeea străveche a fost precedat de răsăritul ei în Babilon iar asfințitul acestuia a urmat aurorii din Spania. Inchiziția lui Torquemada deabia începuse s-o zvîrle pe ruguri

UMANISMUL ÎNVAȚĂTURII ETERNE

„De ce a creat Dumnezeu la început numai pe Adam singur și nu pe mulți oameni deodată? Ca să învățăm că cine ucide un singur om e ca și cum ar fi pus în lume întreaga.” (Trat. Sanhedrin).

Așa cum cerul înfinit se reflectă în zori într-o singură picătură de rouă, tot așa întreg universul gândirii iudaice se răsfiră în această alegorie talmudică.

Acela care ucide un singur om e ca și cum ar fi pus în întreaga lume. Acela care jignește un singur om e ca și cum ar fi jignit întreaga omenire... Un suflu de lăcrimă umanitate străbate din fiecare pagină, din fiecare rând al învățăturii eterne.

În centrul întregului sistem etic, religios și filozofic al iudaismului se află omul. Apărut în ziua a șasea, el este expresia cea mai înaltă, momentul culminant al creației. Pentru bucuria și desăvârșirea sa a fost creat pământul cu toate bogățiile și frumusețile. Pentru el foșneră pădurile bogate în umbră și răcoare, ale sale sînt cîmpurile cu holde roditoare, mările și fluviile pline de peste; pentru desăvârșirea sa au fost create florile, lumina, orizontul albastru, păsările cîntătoare în viața în înfinitatea formelor sale. „אדם הראשון” — Adam — Cercul este al lui Dumnezeu, iar pământul a fost atribuit oamenilor”. Această viziune cosmică a lumii, proprie iudaismului, exprimă cu o forță deosebită locul și funcția omului în univers.

Corepila aceasta este cu atât mai remarcabilă dacă se ține seama de epoca istorică în care a apărut. Cu multe milenii în urmă, într-o lume dominată de instincte primare, cînd licărul slab al conștiinței părea gata-gata a fi acoperit de tenebre, într-o lume în care zeci de singuri reclamau jertfe omenești, în care viața omului era mai nesigură și mai fragilă decît firul de iarbă — într-o asemenea epocă — aspră, întunecată și erudă — răsuna în glas ce proclamă în auzul întregii omeniri: Viața omului este sacră și inviolabilă! Nimeni nu are dreptul sub nici un cuvînt să împietzească asupra celei mai desăvîrșite opere a creației divine!

Sămînța acestei idei înnoitoare a fost aruncată de înțelepții noștri, ea a înflorit și s-a dezvoltat în ciuda tuturor vicisitudinilor istoriei, constituind una din pietrele unghiu-

lare care stau la edificiul civilizației umane. Timp de secole și milenii această idee a tecundat gîndirea înaintată și într-un fel sau altul o regăsim la originile celor mai generoase aspirații din fiecare epocă. Și chiar și atunci cînd vestitorul furtunii și al noii lumi născute în lupte și chinuri, scriitorul Maxim Gorki exclamă: „Omul — ce mîndru sîntu acest cuvînt!” — în aceste cuvinte noi recunoaștem ecoul îndepărtat al unui umanism la miliarde.

Prăclamarea hotărîtă și fără echivoc a primatului omului, așa cum o fac Biblia și celelalte cărți sînte, este deosebită de actuală și în zilele noastre. Într-o perioadă în care filozofii și sociologii din numeroase țări dezbat și aprind spinoasă problemă a alienării, a înstrăinării omului în societatea modernă, conceptul biblic despre om și umanitate este o sursă nesecată de reflecție. La baza acestui concept se află valori eterne, nepieritoare: iubirea aproapelui, toleranța, generozitatea, respectarea demnității umane.

Insul nu este singur, el trăiește printre oameni, în societate, iar viața socială contribuie la împlinirea, la realizarea individului. Ființa socială, omul nu poate face nimic fără conlucrarea semenilor. De aci sentimentul solidarității dintre oameni, una dintre categoriile fundamentale ale filozofiei iudaice. Caracteristic pentru această concepție este următorul citat din talmud: „Ben Zoma, zăruind o mulțime de oameni pe muntele templului, a exclamat: Lăurât fie Dumnezeu care a creat alțiia oameni spre a ne servi! Și adăugă: Cînd Adam a fost singurul om pe lume, cit de mult s-a căzînt pînă a avut o bucată de pine sau o haină; pe cînd eu (prin conlucrarea altor energii), cînd mă scol găsesc toate acestea pregătite pentru mine”. (Berachot, IX).

Fiecare om este legat de semenii săi prin milioane de fire care alcătuiesc laolaltă lăsură complexă a societății omenești. Cănavaua acestei lăsură este iubirea aproapelui. Fiecare om, fără excepție, spune rabi Akiba, merită dragoste, deoarece tot omul e de esență divină, fiind făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Omul este dator să iubească semenul în virtutea condiției sale de om, de membru al societății omenești. Iubirea aproapelui este propria ei cauză, de-

ceea ca este nemuritoare. Sau cum spune rabi Simon: „O dragoste care depinde de o cauză se evaporă de îndată ce dispăre cauza; o dragoste curată, însă, care nu depinde de nimic, nu se stinge niciodată”. (Abot, V, 19).

Sentimentul solidarității umane este afil de categoric și de primordial, incit în fața lui pălesc resentimentele și animozitățile. De aci principiul ajutorării nu numai a prietenului, ci și a dușmanului, principiu proclamat de altele ori de doctrina iudaică. „Dacă dușmanul tău e flămînd, dă-i de mîncare și dacă-i este sete, dă-i de băut; cînd dacă vine la tine cu gîndul de a te ucide și îi e foame și sete, dă-i de mîncat și de băut, căci Dumnezeu îți va face prieten”. (Midraș Mișle, 27). Proclamînd acest comandament moral, talmudul își exprimă implicit credința în puterea transformatoare a exemplului bun, care nu va putea să nu înfrumusețeze în bine pînă și pe un ins minat de intenții criminale.

Personalitatea umană este inviolabilă, sacră. Demnitatea omului trebuie respectată în toate împrejurările, inclusiv atunci, sau mai ales atunci, cînd dintr-un motiv sau altul omul este nevoit să recurgă la ajutorul semenului. În acest caz, talmudul recomandă maximum de precauție, spre a nu răni sensibilitatea omului în suferință. „Dacă cineva dă aproapelui său toate bunurile din lume, dar o face într-un mod jignitor, e ca și cum nu i-ar da nimic; în schimb, dacă cineva e binevoitor față de oameni, cu toate că nu (e în stare de a) da nimic, i se socotește ca și cum ar distribui toate bunurile din lume”. (Abot Natan, 13). Ce admirabilă lecție de delicatețe, cu atât mai admirabilă cu cît a fost rostită cu două mii de ani în urmă, într-un ev în care în cea mai mare parte a lumii domina cultul forții brutale, cinice!

Exprimat într-o formă laconică în cele zece porunci sinaitice, dezvoltat și amplificat de Moșe și de urmașii săi, umanismul iudaic atinge sublimul în cuvîntul de foc al profetilor, în chemarea lor patetică spre îndeplinirea celor mai înalte idealuri de pace, libertate și înfrățire.

Eternă ca cerul și pământul, învățătura divină ne transmite peste veacuri mesaj vibrant al dragostei de om și umanitate.

S. BENIAMIN

EPILOGUL UNEI TRAGEDII

În orașul vest-german Bad Kissingen în timp ce depunea mărturie în procesul criminalilor de război de la Auschwitz, Ioel Brand s-a prăbușit. După scurt timp, el a încetat din viață. Trupul său a fost transportat în Israel, spre a fi înhumat acolo.

Un om ale cărui mărturie au zguduit conștiința umană nu mai este. Ceeace a desăvîrșit Ioel Brand îngrozește nu numai pe nelegiții din boxa de la Kissingen, ci pe multe personalități din apus, către care cuvintele sale arătau cu degetul ca sore autorii morali ai unei mari catastrofe.

Cine a fost Ioel Brand? Să relatăm, pe scurt, faptele.

În primăvara anului 1944, trenurile morții lucrau intens în Ungaria. Din satele și orașele Ardealului de Nord, cotropit pe atunci în urma dictatului de la Viena al lui Hitler și Mussolini, din multe centre ale Ungariei, alergau spre uzina morții vagoane încărcate cu evrei. Zilnic 12.000 victime, bătrîni, copii, bolnavi, erau expediate pe drumul fără întoarcere al Auschwitzului.

În același timp, însă, armatele coaliției anti-hitleriste clădeau lovitură zdrobitoare oștrilor fasciste, iar prăbușirea acestora devenise numai o chestiune de timp. În aceste condiții, marii călăi au început să se gîndească la alibiuri, să-și pregătească „scuze” pentru ziua judecării, ce se apropia implacabilă.

Adolf Eichman, omul care dirija „soluția finală” a problemei evreiești (adică exterminarea totală a milioanele de evrei aflați în teritoriile ocupate de hitleriști) se gîndi să recurgă la un astfel de alibi. El îl chemă la sine, în biroul său din Budapesta, pe Ioel Brand, care era membru al lui „Vaad Hatzala” (Comitetul de salvare) evreesc și-i încredință misiunea de a pleca într-o țară neutră, spre a propune următorilor tirg: el, Eichman, oferă un milion de evrei aflați în țările ocupate de trupele germane (între care și evreii din România) iar în schimb să i se dea 10.000 de autocamioane. În cazul în care oferta sa ar fi acceptată, va suspenda imediat trenurile morții. Pentru realizarea acestei tranzacții, Eichman îi fixă lui Brand un termen de 15 zile, înăuntrul căruia trebuia să ia legătură cu reprezentanții puterilor aliate, să le determine să accepte oferta nazistă și să facă să-i parvină rezultatul tratativelor. Pînă atunci, soția lui Brand rămînea ostatică nazistilor, la Budapesta.

Îndată după această întrevedere Ioel Brand este transportat cu un avion al Gestapoului la Istanbul, unde ia imediat legătura cu reprezentanții ai serviciului secret englez, cărora le transmite oferta nazistilor. Aceștia îl transportă pe Brand mai întîi în Siria, la Alep, apoi la Cairo. Aici Ioel Brand reușește să comunice conducătorilor Agenției Evreiești tirgul propus de hitleriști. Cu puterile occidentale refuză să accepte oferta nazistilor, Brand nu-și poate îndeplini misiunea și se hotărăște să se întoarcă la Budapesta, pentru a împărtași soarta coreligionarilor săi. Dar este arestat de autoritățile britanice și internat într-un lagăr, supraviețuind astfel împotriva voinței sale.

Acest episod zguduator din anii terorii naziste a avut un sfîrșit dramatic prin moartea lui Ioel Brand în împrejurările arătate mai sus.

PAPA PIUS AL XI-LEA ȘI URMAȘUL SĂU

Atitudinea împotriva antisemitismului are adînci rădăcini în istoria papalității. Începînd cu Papa Grigore I (590—604) se pot cita multe nume de înalți pontifi care au ținut să stabilească o atitudine mai justă față de evrei. În premurile noastre, Papa Pius al XI-lea (1922—1939) a luat o poziție foarte precisă în această problemă: în septembrie 1939, el a declarat că: „Nu este posibil pentru creștini să ia parte la mișcarea antisemită. Spiritualmente, noi simțim suferința”.

Se pare că urmașul său, Pius al XII-lea, nu s-a situat într-un totu pe linia de gîndire și acțiune a predecesorului său.

Rolf Hochhuth, autorul mult discutatei piese „Reprezentanții”, l-a acuzat pe Papa Pius al XI-lea, că ar fi anulat o enciclică anti-nazistă pregătită de către Pius al XI-lea cu puțin timp înainte morții sale. Scriitorul vest-german a făcut aceste afirmații la o adunare organizată de către Universitatea Sorbona din Paris, al cărei scop era discutarea poziției Vaticanului în timpul celui de-al doilea război mondial. La această adunare au mai vorbit: conducătorul secției germane a Universității franceze, profesorul Lenz Medoc, istoricul ecreu Leon Poliakov, etc. Ședința a fost prezidată de către decanul Secției de Arte, profesorul Greppin.

Hochhuth a declarat asistentei, care era compusă mai ales din cadre didactice universitare și studenți, că scurt timp după alegerea sa în calitate de conducător al bisericii catolice, cardinalul Pacelli a găsit printre hîrtiile Papei Pius al XI-lea textul unei enciclice pe care acesta din urmă o pregătise pentru a fi difuzată; moartea însă l-a împiedicat de a realiza proiectului. Enciclica constituia o puternică demascare și condamnare a nazismului și mergea pînă acolo încît compara pe Hitler-ul, atotputernic pe atunci, cu faimosul dictator roman Nero. Dramaturgul german a spus că împotriva tradiției, nou alesul Pape, a decis să anuleze enciclica. Hochhuth a fost călduros aplaudat de către cei 500 de profesori și studenți prezenți.

Abonați-vă la „Revista Culturii Mozaic”. Prețul abonamentului de lei 5. — pe 6 luni, sau lei 10. — pentru un an, se poate expedia prin mandat poștal pe adresa: Federația Comunităților Evreiești (M.), str. D. Racoviță nr. 8 (raion 23 August) București.

IMPOTRIVA RASISMULUI

La Paris a avut loc de curînd o consfătuire a „Mișcării împotriva rasismului, antisemitismului și pentru pace”. Cuvîntările ținute și referatele prezentate au denunțat manifestările rasiste și șovine sub toate formele lor. Printre cei ce au luat cuvîntul au fost și foarte cunoscuți oameni de știință; vom reda mai jos spicuri din cîteva dintre aceste intervenții.

Profesorul Otto Klineberg, profesor de psihologie la Universitatea Columbia din New York, s-a ocupat de prejudecățile rasiale: „Prejudecata, reprezintă o pre-judecată, adică o judecată făcută înainte de a cunoaște omul, cu singura motivare că acest om aparține unui anumit grup etnic. În continuarea analizei sale profesorul Klineberg a spus: „În mod obișnuit se dă o explicație, care însă mie nu mi se pare valabilă: ea constă în a prezenta prejudecata ca fiind rezultatul unei agresivități inerente naturii umane și care ar face din prejudecată ceva obligatoriu și universal. Dar, așa după cum se știe, prejudecata nu se manifestă printre copiii mici”. Dezvoltîndu-și tezele sale omul de știință a dedus că în consecință, prejudecata se învață, respectiv copilul o învață de la mediul înconjurător. Profesorul Klineberg a arătat că una dintre rădăcinile prejudecăților este de origine economică: „prejudecata se poate datora dorinței de a câștiga, dorința de a-și păstra un bun (care cel mai adesea este de ordin economic), menținînd pe alții într-o situație de inferioritate”. Grefîndu-se pe factorul economic poate apare nn factor psihologic, a susținut psihologul american; acest factor îl înțelegem în acțiune în special la nemulțumiri: „...există indivizi care din pricina experienței lor întîmplătoare poartă în timpul copilăriei sau din cauza frustrărilor avute în viață, au o tendință sporită spre prejudecăți”. Fraza anterioară este mai bine lămurită prin referirea profesorului Klineberg la experiențele sale făcute în S.U.A.; aceste experiențe i-au permis să descopere că „există o convergență, o omogenitate în prejudecățile rasiale; cei care acceptă anumite grupuri etnice au tendința de a accepta toate grupurile etnice; cei care au tendința să respingă anumite grupuri etnice, tind să le respingă pe toate...”

Profesorul Klineberg și-a încheiat cuvî-

ntarea arătînd „că trebuie să combatem în același timp prejudecățile și discriminarea, pentru că prejudecata duce la discriminare și invers, discriminarea produce prejudecata”.

Cunoscutul psihiatru francez, doctorul Le Guillant a arătat cu cifre statistice că grupurile vizate de rasism precum și dezrădăcinateții sînt mult mai loviți de maladiile mentale decît altele grupuri sociale. Între altele doctorul Le Guillant a spus: „Alături de determinările socio-economice, care sînt fundamentale, virulența rasismului nu poate fi înțeleasă fără a face apel la mecanismele individuale”. Printre aceste mecanisme individuale, psihiatrul francez scoate în evidență necesitatea de a aparține unui grup bine delimitat: „Cînd această apartenență la un grup, cînd coeziunea acestuia sînt amenințate de pătrunderea altor universuri, de extinderea culturii, de integrarea altor colectivități și în special dacă intervine respingerea, atunci se nasc contradicțiile, frustrațiile, nesiguranța; și tocmai această nesiguranță, această neliniște, produc tulburările mintale”. Soluția ce o propune doctorul Le Guillant pentru a se pune capăt manifestărilor rasiste și șovine este că păstrîndu-se aportul specific al fiecărui grup să se facă o strînsă legătură, să fie o continuă comunicare între diferitele grupuri sociale, naționale și culturale.

Consfătuirea „Mișcării împotriva rasismului, antisemitismului și pentru pace” a avut un ecou foarte mare nu numai în Franța dar și în întreaga lume. Această consfătuire a întrunit oameni de cele mai diverse opinii politice, filozofice și religioase, după cum tot alături s-au situat albi, negri, asiatici, evrei și neevrei.

Coreligionari: Pentru îngrijirea mormintelor scumpe, contribuiți lunar la Comunitate. Numai cu sprijinul nostru, instituțiile de cult vor putea fi întreținute!

Sinagogile, Talmud Tora, băile rituale, cimitirele mozaice etc. trebuie ținute. Coreligionarii au datoria de a contribui lunar pentru acest scop.

EVREII DIN UGANDA

În presa evreiască s-a scris mult în ultimul timp despre tribul evreiesc din regiunea M'Bala, din nord-estul Ugandei. Poezia acestui trib este intradecărbănită din comun și a devenit de-a-bia acum cunoscută opiniei publice.

La începutul acestui secol, căpetenii tribului de negri din acele finituri era un războinic pe nume Samoi. Acesta i-a ajutat pe coloniștii englezi să cucerească o întindere însemnată din estul Africii și să zdrobească războaiele triburilor de prin partea locului. Drept recompensă pentru ajutorul primit, englezii îi făgăduiseră lui Samoi să-l proclame rege peste unul din finiturile cucerite. Dar, ca de obicei, autoritățile coloniale nu și-au ținut făgăduiala. Tot ce a putut obține războinicul negru a fost un finit mic, în jurul așezării M'Bala, în prezent centru al industriei ceaiului. Dar pentru ambițiosul Samoi, aceasta era prea puțin: el nu le-a putut ierta englezilor că nu i-au oferit regatul dorit. Ca răzbunare, Samoi își puse în gând să răspundă în Africa o religie nouă, alta decât cea propăvăduită de misionarii britanici. În acest scop, începu să studieze Biblia și pe această cale căpătă primele cunoștințe despre iudaism.

Cam tot în aceeași perioadă la M'Bala își făcură apariția doi negustori enrei din Etiopia. Sub influența acestora Samoi adoptă religia mozaică și lui măsură ca și supușii săi să fie circumciși. În acest fel un trib întreg de negri, de peste două mii de suflete, a adoptat religia mozaică.

Moravurile și felul de viață ale acestui trib evreiesc din inima Africii negre sînt dintre cele mai interesante. El oferă un vast cîmp de studii pentru istorici, antropologi etc.

Limba vorbită de membrii tribului este cea comună negrilor din finitul Bugande. Ca înfașare și aspect exterior, ei nu se deosebesc cu nimic de ceilalți indigeni. Îndeplinirea lor principală este munca la plantațiile de cafea și banani. Spre deosebire de ceilalți negri, ei respectă simba și nu lucrează de vineri seara pînă duminică dimineață. În cea de a opta zi de naștere, își circumcid fiii. Rugile lor sînt alcătuite din capetele din biblie traduse în dialectul bugunde, de către misionarii creștini.

Denumirea sărbătorilor evreiești le este necunoscută. Conducătorul lor spiritual este unul dintre ai lor, care a frecventat cîndva cursurile unei școli medii și înțelege puțin englezește.

O sută de ani de literatură idiș

1964 este un an jubiliar pentru literatura idiș: se împlinesc o sută de ani de la apariția primei opere literare scrise în această limbă vorbită de masele evreiești din numeroase țări ale lumii.

La 12 noiembrie 1864, în ziarul „Kol Mevașar” ce apărea în Rusia cititorii au putut găsi, pe lângă celelalte materiale scrise și tipărite în limba ebraică, o povestire în limba idiș: „Omulețul, sau povestea vieții lui Ithak Avram Teikiv”. Povestirea era semnată Mendel Moïher Sforim, pseudonimul literar al scriitorului Sulem Iacob Abramovici. Această zi avea să devină memorabilă, căci constituia punctul de pornire al unei noi literaturi, iar autorul acestui temerar început a rămas pentru totdeauna în istoria literară cu titlul afectuos de DER ZEIDE — Bunicul, pe care confrății mai tineri — fiii și nepoții săi spirituali — i l-au conferit în semn de deosebită dragoste și prețuire.

Pînă atunci se considera că idișul este impropriu creației literare, că de fapt nici nu ar constitui o limbă, ci un „jargon”, un dialect care de bine de rău poate servi ca mijloc de comunicare între oameni de rînd, dar în nici un caz nu poate fi instrument de creație literară.

Altă de adine înrădăcinată era această prejudecăt, încît ecurile ei se fac auzite pînă și în operele unor scriitori valoroși, a căror creație în limba idiș constituie ea însăși cea mai peremptorie dezmințire.

Astfel, într-una din poeziile sale cu caracter autobiografic, poetul de limbă idiș Simon Frug (1860—1916) se plînge:

„Cu trudă nesfîrșită, cu aleam
Trudim-am zi și noapte, ani în șir
Să fac strai nou, poetic, din jargon:
Cezură, rime, ritm și fantezie.
Le-am folosit pe toate cu-ndirjire.
Doar va dispărea acel iz
De tîrg fixit și grai vulgar.
Ce se resimte-n fiecare loc
Unde răsuna idișul de rînd”

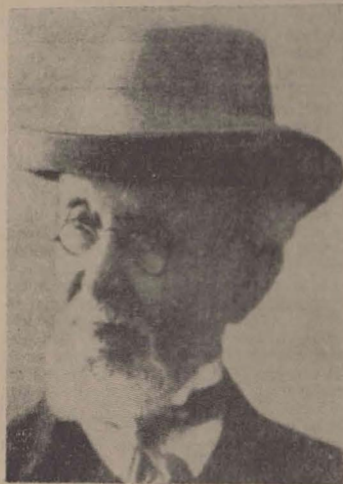
Iar în celebrul său poem lirico-filozofic „Muniș”, I.L. Peretz exclamă:

„Altfel versul meu ar fi
— Mult mai vesel, mai sprînțar —
De l-aș scrie-n altă limbă,
Nu în idiș, nu-n jargon!”

Și să nu uităm că acestea au fost scrise după ce pe firmamentul țigului evreiesc se ivise o întreagă constelație de poeți și prozatori, în vremea în care steaua lui Salom Alehem urca spre zenit!

Cu atît mai mare este meritul lui Mendel Moïher Sforim-Bunicul — de a fi culestat să ia „jargonul”, adică limba vie și atît de plastică, vorbită de poporul de rînd

— de harabagii și precupele, de meseriași și mișii, de copii și de bunicii lor — și sleind-o cu răbdare, dragoste și iscusință de artist, să facă din ea cărămizile și cimentul din care să înalțe edificiul operei sale și al unei noi literaturi. Astăzi, după proza sfătoasă și înțeleaptă a lui Mendel, după nuvelele impecabil cizelate ale lui Peretz, după poemele înflăcărate ale lui Bialik, după proza viguroasă a lui Salom Aș și Opatoșu, ne vine extrem de greu să înțelegem aprehensiunea și disprețul cu care au fost privite, cu numai un secol înainte, limba idiș.

Mendel Moïher Sforim

Dar și mai greu ne vine să ne imaginăm bibliotecile noastre lipsite de atîtice opere grandite, scrise și citite în această limbă. Hotărît, universul nostru spiritual ar fi fost cu mult mai sărac fără limba și literatura idiș. Și dacă de o sută de ani generațiile rid și plîng, visează, se emoționează, se entuziasmează și se instruiesc citind pe Peretz și Salom Alehem, pe Ansky și Salom Aș, pe Vinevsky și Rosenfeld, pe Leivik și Opatoșu, dacă astăzi putem vorbi de o puternică și originală literatură idiș — toate acestea le datorăm într-o anumită măsură lui Mendel. El e Bunicul, pionierul, deschizătorul de drum, cel dintîi în ordine cronologică din bogata pleiadă a scriitorilor, poezilor, prozatorilor și dramaturgilor de limba idiș.

V. R.

Știri

MONUMENT ÎN VARȘOVIA PENTRU VICTIMELE NAZIȘTILOR.

Ziarul „Volsktime” din Varșovia anunță că în luna august 1965 se va pune piatra fundamentală pentru monument ce se va construi în memoria milioanele de evrei și neevrei uciși aci.

Monumentul va fi gata în ianuarie 1966.

Ambasadorul sovietic în Polonia, Aristov, a înmînat ministrului polonez al culturii un cec de 800.000 de zloti ca o contribuție a guvernului sovietic la înălțarea acestui monument.

O SARBĂTORIRE BINEMERITATA

Autoritățile locale și comunitatea evreilor din München, au sărbătorit pe Lina Angermeier, neevreică, cu ocazia împlinirii a 70 de ani, pentru faptul că a îngrijit timp de 38 de ani cimitirul evreiesc din Thalkirchenstrasse, continuînd s-o facă și în timpul hitlerismului.

TURNEUL FILARMONICII ISRAELIENE ÎN U.R.S.S.

Orchestra filarmonică din Israel va pleca în U.R.S.S. în turneu în cursul iernii 1964—1965.

Solistii ai orchestrei vor fi pianistii Richter, Gilels, Oborin și violoncelistul Rostropovici.

Se crede că balelele teatrelor Bolșoi și Kiev vor vizita Israelul.

De asemenea, tinerii violoniști israelieni Smuel Askenazi și Ithak Perlman au fost solicitați să concerteze în U.R.S.S.

INTLNIRE, DUPA 20 DE ANI

După 20 de ani, Giani Signori, un pictor ce trăiește lângă Florența a înfinit o finară evreică pe care a salvat-o în lagărul din Auschwitz.

Fata, acum d-nă Hana Tomașova, trăiește în Cehoslovacia.

Dr. Signori care lucrea în infirmeria lagărului, a oprit un S.S.-ist s-o împuște ne Hana care avea atunci 16 ani.

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN ISRAEL

Alături de descoperirile de la Masada, despre care s-a vorbit în revista noastră, unul dintre cele mai de seamă evenimente arheologice a fost descoperirea „Pietrei lui Pontius Pilat” la Cesarea, care pomeneste pentru prima oară — în afara de Noul Testament și de operele lui Iosefus — despre numele guvernatorului Iudeei din timpul lui Ișus.

La Tel Arad, săpăturile conduse de dr. Y.Aharoni au scos la iveală rămășițele unei fortăreți din epoca regelui Solomon, cu un sanctuar asemănător Templului lui Solomon; „Sfînta Sfîntelor” este precedată de trei trepte și este mărginită de două altare de piatră.

O întreagă așezare din primele timpuri ale „Epocii de Bronz”, datînd cam cu 3000 de ani înaintea erei noastre a fost scoasă la iveală la Tel Arad. Întinderea neobișnuit de mare a acestei așezări a făcut să se considere că ea era un important loc întîrît pe drumurile Asiei către Mediterană; obiectele găsite fac să se presupună că era și un centru de fabrica a olăriei care era exportată spre Egipt.

Rămășițele unei alte cetăți, clădite în timpurile regelui David sau în acelea ale regelui Solomon au fost găsite datorită unor excavări de probă efectuate de către profesorul Mazar, conducătorul institutului Arheologic al Universității Ebraice. Așa după cum arată o veche inscripție în alfabetul ebraico-fenician, se pare că respectiva cetate a fost ocupată un timp de către arameeni; vasele pentru arsul tămîii și pentru lăbișuni indică oferirea de jertfe păgîne către stele și lună.

Cel mai vechi obiect arheologic descoperit în Israel este scheletul bine păstrat al unui „om din Neanderthal”, care a trăit pe aceste locuri în urmă cu 500.000 ani. Scheletul a fost descoperit cu doi ani în urmă lângă Tiberiada, de către o expediție a Universității din Tokio. Omul a fost găsit în așa numita „poziție flexată” cu membrele superioare aplecate și brațele întinse înainte.

VIZITA DELEGAȚIEI EVREILOR UNGARI

Urmare din pagina 1

rostit cuvinte de salut d-ni: Șef Rabin Dr. M. Rosen, Rabin Dr. E. Neuman-Timișoara, haham M. Steinmetz — București.

În răspunsurile lor, oaspeții și-au mărturisit entuziasmul pentru grandioasele realizări ale regimului de democrație populară din R.P.R., exprimînd admirația pentru minunatele construcții de pe litoral. Ei au felicitat conducerea Federației pentru modul admirabil în care e organizată casa de odihnă a culturii mozaice, de la Eforie.

Vineri 7 august 1964, în cadrul serviciului divin de Kabbalat-Sabat de la Templul Coral, în prezența a numeroși enoriași. Eminentă Sa Dl. Șef Rabin Dr. M. Rosen, a rostit o predică de salut la adresa oaspeților.

Eminentă Sa a rugat pe dl. E. Șos să transmită evreimii din Ungaria, un caldăruș salut și o sinceră binecuvîntare.

Dl. Endre Șos a răspuns multumind pentru largile posibilități ce i-au fost oferite spre a face cunoștință cu marile realități ale construcției socialiste din R.P.R. Totodată d-sa și-a exprimat bucuria că a putut să se convingă, văzînd cu ochii săi, numeroasele instituții ale evreimii romîne.

În dimineața zilei de sîmbătă 8 august, dl. Șos a participat la serviciul divin de la templul „Ieșua Tova” din str. Atena. În cadrul unui frumos kiduș la care au luat parte reprezentanți ai celorlalte sinagogi din București, dl. Șef Rabin a rostit comentarii biblice în cinstea oaspeților.

Duminică 9 august, d-nii Endre Șos și Prim Rabin Shick au vizitat sinagoga mai importantă, biblioteca, muzeul și arhiva de documentare a Federației precum și alte instituții. În cadrul unei vizite la T.E.S., ei au felicitat caldăruș conducerea teatrului și corpul artistic pentru activitatea desfășurată.

În seara zilei de duminică 9 august 1964, a avut loc la sediul Federației Comunităților Evreiești, o recepție dată în cinstea delegației. Au toastat în sănătatea oaspeților: Eminentă Sa Dl. Șef Rabin al culturii mozaice Dr. M. Rosen, Pr. Gagi în numele Prea Fericitului Justinian Patriarhul Bisericii Or-

todoxe Romîne, Monseniorul Augustin în numele Bisericii catolice din București, Rabinul I. M. Zalman.

Au luat parte d-nii: I. Onțanu, director în Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, P. S. Arhimadrit Trayor Mardighian, șef l bisericii greco-armene, preot Cazacu, secretarul Prea Fericitului Patriarh Justinian, clerici mozaici, conducători ai sinagogilor etc.

Luni 10 august 1964 Eminentă Sa Dl. Șef Rabin Dr. Moses Rosen împreună cu membrii delegației au fost primiți în audiență de dl. prof. D. Dogaru secretarul general al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri. Oaspeții au împărtășit șefului Departamentului Cultelor impresii din ceea ce au văzut în diversele regiuni ale țării pe care le-au vizitat. Ei au arătat că rămîn recunoscători pentru spiritul de largă ospitalitate cu care au fost primiți pretutindeni pe unde au trecut la noi în țară.

Dl. secretar general a arătat că astfel de

Clerul și conducătorii de comunități evreiești din țară, alături la odihnă la casa F.C.E. de la Eforie au dat o masă în cinstea oaspeților. La masă, sezînd de la dreapta spre stînga: av. Emil Sechter, Endre Șos, Eminentă Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen, Prim rabin Shick Ieno, Prim rabin Ernest Neuman-Timișoara

O delegație sefardă a fost invitată pentru prima dată la un congres al academiiilor de limba spaniolă, ce va avea loc la Buenos Aires în octombrie a.c.

נופך לימי התשובה

(המשד)

וַיֹּאמֶר לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ גַּם כֵּן
אֶפְסָר לְהַשִּׁיג אֶת שְׂמוֹ. לִכְן
וַיִּכַּל הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל לְהַזְכִּיר שֵׁם
וְיָבֵל לְהַשִּׁיגוֹ אִלּוּ גַם אֲצִלּוֹ
וַיִּהְיֶה מִדְּבַרֹת סִתּוּךְ גְּרוֹנוֹ. וְהָיוּ
לְכָל אֲדוֹרִי" שֶׁהִשְׁכִּיחַ בְּעֶצְמָה
בִּרְאָת שְׂמֹתָ. וְעַ"כּ נִאֲמָר בַּעֲ
דֵת יוֹחֵ"כ שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת
שֵׁם "מַזְוִישׁ יוֹצֵא מִפִּי כַהֲנִ" ^ל
שֶׁהִקְבִּ"ה הָיוּ מִזְכִּיר אֶת

לה א' בתרועה ד'
קול שופר

עו' מאר'ל על תפוסק, "הבור
נביים ארזים החלו; שאפילו
נרא' עו'ל ויש אחרות בנינים
הקב"ה יכול להם וזהו
הרעיה" לשון ריעות ואחור
עלה" מפרשו בתרגום, וסמכ"ה.
יד ריעות ואחרות של ישראל
סתלק מעליהם מיתר הירון
ה'א' בשם, "אקום", וסתלקו
ניסים מעיהם, ד'ב'קול שופר".
ההררה אינה לבול השופר
שקא אר' ריעון שהוא מנור;

(המשך)

גדולי הרבנים בבואם לזל
שנתו את תחמיתו 'י יואל הוי
השומע על ידיעותיהם ועל
התריפות שנקחו להם רבם כי
הקשיות הבאים בהפרש
הם התלמוד היו מתישבות
מאלהן בהסכרה חספה את
הכל היושב ושומע את אופן
מקדו של רבי יואל היה כוון
אחר קט שפניו וקסה לה
לזו מעט.

אפרח רחא פיקילה מעל
דליה דרבי זמא, אודיק רב
מן כוותא וזמא קדליה דרבי
מאר מן אחוריי, אמר: לא
יכזב אנא לאודייתא אלא בני
דמתי קדליה דרבי מאר מן
אחוריי, ירושלמי ביצה פ'ה
ה'ב.

פני ר' יואל רצינים ומתב
ווק כשהיה מקבל איתא תחתי
מאת אשתו או עשלות בניו
היו מפיקים רצון או צער
עפעם שחטתו דבר לעצמו:
עלובין, אין לה חייסות
ודות היא, אין בעל ואין

(המשך)

לפני הולדתו של ר' אפרים בעי
הספר.
אם נמנו תיולה למסרת לחסד
ספק בנף המור, כדבר מסור
הוא שאל אחר בש"ר ענינו
תורה; וקדש כמה מני ענינו
שם נפס למות מני גבורים
ועלו לגדוד קדוש שם
ברבם, ובכל זאת אני שואל: אם
באות ממוצ חסידותו לפנינו
ורקא מני חסידיו ר' חיים ר'
אפרים תל', א' ח' הונכס פרק
ועלו ורבו לו א' אנון פק'
עצים לבות הנכנס בראש השנה
מכנענ', ואל תחללו שם כמס'
הים, ואבר מני חסיד באת'
ואפילו כח ש' בהר כב' ר'
כסר ביד רעות, פקידו ר'
למשל (אבות, ס"א, ה); ואפילו
החוקים כ' בתי אור, א' ו'
חשש שיוראם כ' בתי אור בקר'
החולה הקטוע ר'!
ואר נגד הבעיה, האם
מכנענ' נגד חסידים ונחלת חסיד'
ורקא ע' ר' אנון, ר' חסיד
ועוררם נגד האהבה שבא'
ורקא ע' קצנען על מנין הול'
ר' חסידותו ש' מנין להחיות'
החיות האנושיות, פקידים
רום על חקולות חסידים דלן ע'
מוצא בבורה. ויש להודיע
ב' אפואל' שיורשים נמצא חסיד'
ג' בין קטעו הנחלה'
מכנענ' כשלעצמם במעט ואני
שיור חסידא בא' שיורש ואני
אנון; ר' חסיד ר' הדורן חסיד'
מקבולות לב' ר' א' אפרים.
החסידותיו הערצי מכלל ר'
אנאם ש' אבא (1761 - 1765)
ר' רז על איוו מורת חסיד'
מכלל ר' ענכא בדורו על אנו'
ר' אנון (ר' א' אשכנזי ע' נוס'
ע' ר' ר' ע' 58 (המסד))

נקה הארץ א באגרוסונגדרשה ל
כבוד די נעם.
דער רב הודיל האט געבעטן
הער זאג איבערצוגעבן דעם
אונגארישן יידנטום א הארעמען
מיט און די באשעצ בריות.

[illegible][illegible]

די געטע האבן באוועט
גרויסע ביליגונג פון ביראזש
און זענען געווען באוועט
קאנסטאנט און דער ה.ה.א.
מ'האט זיך באוועט אפצוגען
מאכט, דערקעגן אפגעטון
זוכט, אונז דעם וועג
גאט 1904, איז און לאזט
דער פערזענלעכע זיך ווייניג
קעגן, אינגעזאמט געווען
אויסגעטן לייבד דער רעגירונג
מ'האט געווען מאכט און
קעגן זיך געטע דער
תולד דעם רוח, דער גאט
לעגן ארויס און לאזט
זיך עמעקען דעם אפצוגען
דער רומענישער אויפגעטע
קורט, מאכט און ארויסגען,
לאזט און בוקארעשטער
געווען קורט, הרב א. וועט

זעב'ה (1965—1964) ביי א
אזוי וועט איר קענען וויסן ד
ביים און די יארצייטן פון אייער

ס. סדרים א.א. קאן זי באשטעל
זי דער פערטאציע.
טיכאלאגישע אספעקט

מנחם מ. ברייאר פון ישיבת אונג

ויוון די קרובה שאפט צווישן
קדראן קעגן מיט דער ארמ
קעקעס פון א מעדעציעניש. הויכ
ניש און שוואכאנישן שטאנ
פונקט. און און ארמקל שטאנ
ער ווי מיטטענס אויף פילע
אקטאדורא. וויאזוי שטאנ
און אנדערע קלאסעס וויאזוי
רוקע וועמעס וועק אטמאל
גרייטעכע אינפארמאציע ווע
דער מעקעס פון די אומיט
שטום מיט די באשרייבונג
און די מיליט פון מיטל

לעבט אין מדבר, הערמעטיש און
געזונדערט פון דער וועלט.

האבן נישט אפגעקעסטן די
טאָרעס פון ירושלים, דאָס
האָבן זי שטארק אָפּגעקעסט
תורה, מיט אלע אירע
זעצן און פולען זין פון וואָס
כדי צו דערגרייכן די העכסט
שטופע פון מלכות הגוף און השפּ
האָבן זי אַ פּרס און ווער די
צ״ל יכיר ללבן, און אַזעלכע
נישט און מעדיצינישע אַפּאַראַט
נויזש און דער תורה זענען
שטארק אָפּגעקעסט געוואָרן. די

במסגרת אירועי חנוכה, נערכו דיונים בנושא "האחריות שלנו" ו"האחריות של החרדים". הדיונים נערכו בהשתתפות אנשי חינוך ופסיכולוגים, ובהנחה של ד"ר אביגיל גולדמן. הדיונים נערכו במסגרת פרויקט "האחריות שלנו" ו"האחריות של החרדים".

אין באנידטונג פון דעם
ד.ר. סטערנאן און פון דער
קראקעקעסער קמול שפערע
האט דו געטון ווייטערע
וועלטלעך און וועגן אונז
די קורטערע און ברענע
שארטן ים. בא א שפערע
אונזערע וואס אין פארקעטע
אין כשר אפרוהטע פון דער
שפערע און און פארקעטע
דער געהאלפן באגריינגערע
דער: דו האלט ד.ר. סטער
לאנגער. דו האלט פון מיט
שארטן דער שותם שטיינערע
באגריינגערע

אין ווייז ענטפער האבן דא
עקס עקסטרעם צום אסירטור
דעם ענטוואקס פאר די גראדע
עז רעאליזירונגען פון פאלי
דעמאקראטישן ערשט און דע
לער. די באזונדערונג פאר דע
עקסטרעם בייזניז און פאר ברע
פון די זיין באזונדער
דעמאקראטישן פאר דעם וונדערבאר
אופן פון און אלאו אראפ
דעם אסירטור פון דעם פער
פארזיין פון אסירטור

פרויטק דעם 7טן אויגוסט 1964
האט בעת דעם קבלת שבת א
באשעס פון בוקארעסט, דע
דע חסד'ל דר. מ. רון, אין א
וועגן פון א גרויסן עולם

פארלאנגט דעם לוח פאר
אנשטאלטן פון די קהלות
גענויע דאזן פון די ימים
פארשפארבעט.

דורך די קהלות אדער דירעקט
 מעדיצינישע און

העברת איש עניינים מ
הצינוסטר ושרא"ל רזבא

[illegible]

דער הויפט ארמקל אין
טוקן באנד אין א וויסנשאַ
לעכע אפּאָנונג אין דו מנד
נעש. דאָס געזעץ איז פאר
לעזער אפּאָנונג פון די מנד
פון וויסנשאַ, וויגן וועלכע
אין שוין דערשיינען א ר
לעזערשפיר וויסן זיי זענען
דעם געזעץ אין 1947.

געדאנקען צו שמחת תורה

טאנצן מיט דער תורה...

פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

...צאן קדשים, צאן קדשים... מיט א קול פון א דונער ווערען אונזער דער אלטער ר'לייבעלע דער סאפעצירער דעם עולם, אז די הארע וואל אוועק פלאס-פיינערדיקער. ער האט געווען דעם נאנצן עולם פון שול זיי וואלן אריין אין דאך, אין סאני מיט דער תורה.

דער איינגעזיכערטער אלטשטער איז געווארן דער אג-רענער פונעם יום-טוב. זיינע אויגן האבן געלאנגט פון גרויס נליק, ער איז אריין אין דעם סאני און א סוף מיט ויין נאני לייב און לעבן...

יעדעס יאָר ווען שמחת תורה סרעס אריבער די שולע פון אונדזערע בתי מדרשים, קומט מיר אויפן זכרון אָם דאָס בילד פון מיין קינדרעך און ווערט ווי א סמבטלע פונעם יום-טוב.

ווער האט עפעס געוואלט, צו ווער האָט געקאָנט עפעס געוויינלעך ווען ר' ליבעלעס לעבן אין די אנדערע מען פון א נאני יאָר? אן אנאָנימע עקסליסטעני, באשיידן, א מענטש וואָס האָט זיך דורכגעקוקט אין לעבן מיט דעם וואַנטיש צו אן אינא נראה. יווער געהערטעטע האָט ער פאר א שפיל-כרוב און ווען ער איז אריינגעקומען אין שול אריין אינדערפרי און אפערנאכט, האָט ער זיך געהיט נישט צו שערן יענעם חילול און האָט געדאָנעם בלחש. ווער וואָלט געקאָנט בא-הויפּטן אז ער האָט אַמאָל געהערט ויין קול?

אבער דערפאר ווען ס'לעגט זיך יסמחת-תורה אן עפן פון דער אָרן קודש פון מ'האָט אָנגעהויבן אַרױס צו נעמען די ספרי תורות פאר די חפזות, דעמאלט איז ר' ליבעלע נע-וואָרן נאָר אן אנדערער מענטש. ער האָט זיך אין נאנצן גע-ביטן. דער קליין וואַקסער אלטשטער איז ווי העכער גע-וואָרן מיט אן אײל, זיין געזאָנג האָט באַוואַלט קינד אין קינד, ויין התפעלות, ריעוודיקייט האָט פארשפרייט געלעכטער אין גוטע שטימונג, ויין פריילעכקייט האָט אָנגעשטעקט. ר' ליבעלע האָט איבערגעלעבט א גרויסן מאַסענע. ס'האָט אויס-געווען ווי פאר אַך דער רגע האָט ער זיך געמוסטשעט א נאני קיילעדיק יאָר. אלע בליקן זענען צוגעצויגן געוואָרן פון אַך רעב ריו וועלכער האָט געהערשט פון די העכסטע הייבן פון ועלישער יסלימות. ער איז געוואָרן די פארשפרייטונג פון אונדזער גרויסער יסלימות, ער האָט פאַרנעםטאלישט אונדזער העכסטע פרייד, ער האָט דעקלערט אונדזער אויסגארנלייכ-לעכט דראַמלע. ער איז געווען, דער מענטש מיטן ספר אין דער האנט.

...אזוי זענען מיר אלע, דער עס הספר, אזוי האָט אויסגעוואַלט אונדזער מונות. מענטשן, מיטן ספר אין די הענט. מיט דער תורה סאנצן מיר שוין שוונטער יאָר, דעם שטענען פון אלע מענין. מיר האָלטן אין די ארעם די פיינער כלה, די ספר-תורה. מיר ערשלאָנען און קושן זי, ווייל זי איז די אויסערנעוויילטע פון אונדזער הארין. פאר איר האָבן מיר דאָך אזוי יאָדערלעך געליבט. כדי ס'זייט צו זיין אירע געכאַפּן האָבן מיר אַך זיך גענומען איר פיל צרות. כדי זי דערפאַר איר אידעאל האָבן מיר דורכגעמאכט אזא לאַנגן דערנאָך-ווען. זי איז ביי אונדז "המחכים מזהב וספד רב", "מיינערע" פון יעדער פארנאָג, ווייל זי האָט אונדז אויסגעוואַלט פון סכנות, זי איז אונדז אויסגעלייבט דעם דוקנבין, יעדעס מאָל ווען חזק און שפּאַט האָבן אונדז געפרוּווט צו ערדריקן. באַנאָד מיט מיר האָבן מיר געליבט, אונדזערע גופים האָבן די זעלבע שאַפּע-שיון דורגעשאַקט, די פיינערצונגען האָבן אונדז איינגעט פארברענט. אונדזער גורל איז איר געווען איר גורל. מיר האָבן קיינמאָל נישט פארלאָזט איינער דעם אנדערן. מיר זענען תמיד נע-

די יידישע "ברעסלעס"

צו דער צייט, ווען איר וועלטע באַצאָלט די שטייערן לויט די פאַראַנענט. פאַרלאָר-נונגען.

לויט די דאָקומענטן, ווייזט זיך ארויס אז די דאָזיקע ברעסלעס האָבן געהאט דעם חוב צונויפצואַהלען די שטייערן ביי די יידן סיי אין פאָלדאָווע, סיי אין גאָטעניע.

די הריסאָווע, וועלכע האָבן באַשטעטיקט די דאָזיקע ברעס-לעס, זענען אונדז נישט גוט באַקאַנט אָבער זיכער איז, אז דער מאָדעלישער פירסט אלעקסאַנדער אלייטע האָט ארויסגעגעבן אזא מ'ה' הריסאָוויס ארויס אין די ברעסלעס האָט עקזיסטירט נאָך פון 1663. וויס עטליכע יאָר שפּע-טער, איז אַקטן פון דער שטאַטקאָרע פון פירסט פאָר-סאָטנין ברעקאָוועטאָו פון סאָטעניע, ביים קאָפיטאַל שטייערן, ווערט אָפּט דער-

שטאנען אַך דער וואָך, אז די תורה וואָל נישט פאַרשליסן ווערן דורך אירע שונאים, און זי האָט אונדז געשייט, האָט אונדז געגעבן סאָראלישן כוח אויסצוהאַלטן די שווערסטע נסיונות. ווען כוואליעס פון האס האָבן געפרוּווט אונדז צו פאַרפלייצן, האָבן מיר זיך קראַפּהאַפּט געקלאַמערט אין איר, ווייל נאָך זי האָט אונדז געקאַנט ווייזן דעם ברענ ביי וועלכן מיר וועלן ניצול ווערן פון אונדזערע ליידן.

"כי היא חינוני", ווייל זי איז אונדזער לעבן. וואָס פאַר א צייכער וואָלט געווען געהאט אונדזער לעבן אָן דעם אוצר פון חכמה, פון וועטמנט אויסגעלעבן רייכטום מיר יענען כסדר? וואָס פאַר א זין וואָלט געהאט אונדזער ליידענסונגען ווען פאַר אונדזערע אויגן וואָלט נישט שטענדיג געפלאַמערט די פאָן, אָן יעדן בלוטפלאַט, די ריינע פאָן פון "זאת התורה", די פאָן זיך ליבע צום מענטש אין צו נאָט.

אלעס און זיי געלעבט ביי אונדז אוועקגענומען אין מיטן פון אונדזער שטורמישער פאַרנאָנגעהייט, אָך די אלע וואָס האָבן אויפגיל סאָל געשיינט אז זיי האָבן אונדז אויסגעבראַכט. איין זאך נאָר איז זיי נישט געלונגען ביי אונדז ארויסצו-רייסן, ווייל מיר האָבן עס געהיט ווי די אויגן אין קאָפּל דאָס ספר. אויסוויס האָבן זיי צעריסן אונדזערע גופים מינע-דיק און דערמיט וועלן זיי אונדז פאַרניכטן. זיי האָבן נישט געוואלט אן אונדזער לעבן איז ערנעגיאַנדערשט, דאָך ווי ווער פּוּיסט האָט נישט געקאַנט דערלאַנגען, ווי ווערע שווערדיג האָבן קיינמאָל נישט געקאַנט יסעבן: דאָרס צווייטן די יריעות פון דעם ספר-תורה.

ווי אזוי וואָלן מיר זי נישט קוין, ווי אזוי וואָלן מיר זי נישט ארוםגעבן? וויפיל סאָל איז זי נישט געשטענען געוואָרן מיט די פיס, פאַרשטעכט, באַשיינט און אָפּגעחזקט גע-וואָרן? וויפיל סאָל האָט דער ישראָל פון האס נישט גע-פרוּווט זי אָפּצושטעקן? און אָב... איז ווערע יסמחת-תורה, ווערע מאַנצן מיר, דריקנדיק זי צו דער ברסט. סרעצערע לעבן מיר, ס'צערע לעבן ווי...

"לא שטעה שמיש: של סה עד שורחה שמיש של יהושע", "ס'איז נישט אונטערגעגאנגען שיהם זון ביי סאני נישט אויפגעגאנגען די זון פון ויין תלמוד הושיע". דאָס איז גע-ווען דער שטענדיקער גורל פון אונדזער תורה. וויפיל סאָל ס'האָט זיך אויסגעוואַלט אז די תורה האָט פאַרלוירן אירע תלמידים אין איין מייל פון דער וועלט, וויפיל סאָל די שטאַט פון גונפאדאנאן האָבן זיך אראָפּגעלאָזט איבער איר אין איינעם פּסומות, זענען אירע ישראָל אויפגעגאנגען אין אנדערע ערשער. דעם אונטערגאנג פון דער תורה אין אלטן יהודה איז פאַרוויסענאָנגען איר אויפגאנג אין בכל און די יסערה פון בכל האָט געשאַלט דעם סאָרנאָרע פון "שא-ניען. סאָרעוועמאָדאָס אינקוויזיציע האָט נאָך וואָס אָנגעהויבן צו זי וואָרפן אויפן ישישער און שוין האָט זיך באוויזן איר נאָנץ אין האַלאַנד. בלעטערנדיק אונדזער געשיכטע, וועלן מיר זען וויפיל סאָל אַך דער אמת איז באַשטעטיקט געוואָרן. ...אונטער דער חופה נייען אונטער שמחת תורה צוויי "חתנים". איינעם לייענט מען די לעצטע פרשה פון דער תורה. וואָלט מען געקאַנט מיינען אז ס'איז א סוף. ס'האָט זיך אָבער נאָך נישט אויסגעלאָשן דער ווידערהאל פון דער לעצ-טער פרשה ווען דער צווייטער "חתן" האָט דעם באווערען בכור מען וואָל פאַר איר אים לייענען די ערשטע פרשה פון דער תורה. דער סוף איז אן אָנהייב. די יסערה אידענטיפיצירט זיך מיטן קארא. כדי די תורה ווייסט נישט פון קיין גרעניצן און פונקט דעמאלט ווען מען מיינט אז מען האלט ביים סוף, הייבן מיר ווידער אָן. זי איז דער אינסוף ווי נאָט ברוד-הוא. זי איז אייביק ווי ער.

...אלטער ר' ליבעלע, אויסבאקאנטער העלד פון דער נעסערער שלאכט, די שלאכט פון ייטש; אויסדערישקענער סעפער פאר דער העכסטער זאך, דער דער זאך פון תורה; דיינער, און דער אומגעברעכער קייט פון דיינע פארנייערעם אין נאָכפאלערעם, אייער אלטעמעס, וואָס גלייבט אין מוח פון דעם ספר, איז אַך דער יום-טוב פון "שמחת תורה".

פון דער ברעסלע. מען פלעגט אויך פאַרשרייבן וויכטיקע גע-שענישן, אוועגליק, וואָס זענען נאָקומען איבער דעם ישוב. אָדער אויף איינעס פון זיינע מיטגלידער.

א סיי אָפּזייער פון די ברעסלעס זענען געווען אויס-געוויילטע זאך אן אונדזער טייל נאָמינירטע. דער ראש פון דער ברעסלע וואָס גע-הויסט "חכם באשי" די רעכט און די פאַרפליכטונגען פונעם ראש הברעסלע זענען געווען פאַרשריבן אין פנקס פון דער ברעסלע. הגם דער טייל "חכם באשי" איז געווען נאָך אן ערשטיקל ווייס אויס, ער האָט אויך געהאט געוויסע פאַרטיילן. זיי זענען געווען פאַרטיילט פון שטייערן, ווי עס ווייזט זיך ארויס פון דאָ-קומענטן פון "יאס ארויסגע-געבעטע אין 1810-1811 יאָרהונ-דערט, איינער פאַר יאָקאב ס'יוסף" באַשט דאָסאָקטעס ביי יידן און א צווייטער פאַר א געוויסן שטערבו, דער שוי לסטאָקאָסטעס.

פון דער ברעסלע, מען פלעגט אויך פאַרשרייבן וויכטיקע גע-שענישן, אוועגליק, וואָס זענען נאָקומען איבער דעם ישוב. אָדער אויף איינעס פון זיינע מיטגלידער.

פון דער ברעסלע, מען פלעגט אויך פאַרשרייבן וויכטיקע גע-שענישן, אוועגליק, וואָס זענען נאָקומען איבער דעם ישוב. אָדער אויף איינעס פון זיינע מיטגלידער.

פון דער ברעסלע, מען פלעגט אויך פאַרשרייבן וויכטיקע גע-שענישן, אוועגליק, וואָס זענען נאָקומען איבער דעם ישוב. אָדער אויף איינעס פון זיינע מיטגלידער.

פון דער ברעסלע, מען פלעגט אויך פאַרשרייבן וויכטיקע גע-שענישן, אוועגליק, וואָס זענען נאָקומען איבער דעם ישוב. אָדער אויף איינעס פון זיינע מיטגלידער.

דעם טאטנס קידוש

אלחנן א'רולחן

געווען דעם סאטנס קידוש א ליטער צום היטל, ווי די ליטער פון יעלס ביטל. און יעדער קלאנג ווער - א פרעפ.

ס'האָבן פלוצים זיך אויסגעלייבט די האַרמאָניע וועג געשפאליכן האט זיך די סעליע און געעפנט א ווע פאר דער ליטער פון קרישה, וואָס רייסט זיך ארויף אין די הייבן.

שטיין איר ארויף מיטן סאטנס

ביז צום כסא הכבוד.

קליין ווער איר, קליין נאך א פיצל,

אזוי ווי א יפליטער פון קלאנג

אין דעם אינסופיקן גיטן.

פארוואס האָסטו, סאטנס, נישט אויסגעצויגן ריין קידוש? ער ליבט דעם שטיין

(ידיש א. א.)

קידוש

מאָלדערי

פון שאול ראסקין

מודעות

אום אויפצוהויבן די קברים פון אייער ליבע עלטערן און קרובים דארט איר געבן אייער הויטליכען שטייער דער קהלה. מיט אייער שטיוע קענען אויסגעקלאַרן גערן די רעזיניקע אנטשטאָנען.

די שולן, תלמוד-תורה'ס, מקוה'ס בית-עולם'ס א. א. דארפן אויסגעקלאַרן ווערן. ס'איז אונדזער חוב צושוטייערן וועלעך איר דעם צוועק.

פירער און נאָר אין אויס-נאמס פאלן, צו דעם מלך-כיש געזעץ. אין יאס און אין באַקאָדעש פלוג משפּט דער חכם באשא אליין. א צווייטע אינסטאנץ אין פאר געטון. צו דער צייט פונעם חושן אָקאָסטאָנין ברענקאַ-וועט וואָס די יידישע ברעס-לעס באַגלייט מיט אנדערע ברעסלעס באַצאָלט פאַרשי-דענע חומעס געלד, וואָס מען האָט געדאַרפט צושטעלן דעם סולסאן, דער ווייז, דעם האו און אנד. עס זענען אויך פאַראן פאַלן, ווען די יידישע ברעסלע איז געווען פאַר-לייכטעט צו געבן ספּעציעלע שטייערן, ווי לעבן איר דער צייט פון דער חפּוה אין יאָר 1813. די יידישע ברעסלע האָט אויך געדאַרפט אויס-וואַלטן דעם פרעוועט מילי-טער אין דער מאָדעלאָווע אין יאָר 1823.

די מיטגלידער פון די ברעסלעס האָבן, אין פאל פון אן עוולה, זיך געמווס ווענדן קודם צו זייערע אייגענע אָנ-טעלען.

הן צימרמן